Pregled ključnih socio-ekonomskih politika u BiH

U kontekstu Opštih izbora 2018. godine

Centar za politike i upravljanje
juni, 2018.

CPU
Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

SADRŽAJ

Sažetak....4
Uvod....7
Vladavina prava i dobro upravljanje....8
Javne finansije, oporezivanje, i fiskalna održivost....10
P oslovna klima i konkurentnost....12
Tržište rada....14
Reforma socijalne zaštite....16
Reforma javne uprave....18
Obrazovanje....20
Sveobuhvatna reforma zdravstvenog sektora....22

SAŽETAK

Ovu analiza za cilj ima prezentiranje najznačajnijih izazova bh. društva, te daje pregled mjera koje je potrebno provesti nakon opštih izbora 2018. godine. Na osnovu analize Reformske agende 2015 – 2018, i pratećih akcionih planova Vijeća ministara i entitetskih vlada, te provedenog istraživanja i konsultacija sa predstavnicima poslovne zajednice, strukovnih i organizacija civilnog društva, te međunarodne zajednice, formulisan je i zajednički usaglašen set mjera iz osam reformskih oblasti. Te oblasti su:

Vladavina prava i dobro upravljanje

Vladavina prava i dobro upravljanje su neophodni preduslovi za ekonomski razvoj i važan faktor za održiv rast, odnosno pravednu distribuciju njegovih koristi i kreiranje jednakih prilika za investitore. Ključne mjere identifikovane u ovoj oblasti su: 1) četverogodišnja strategija reforme sektora pravde; 2) uvođenje zakonske obaveze za izradu i implementaciju planova integriteta u svim javnim institucijama; 3) unaprjeđenje pravnog okvira kojim se reguliše oduzimanje nelegalno stečene imovine; 4) četverogodišnja državna strategija za borbu protiv korupcije; 5) koordinacija projekata tehničke i finansijske pomoći.

Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost

Kako bi se potakao rast nužno je hitno smanjiti poreski teret koji opterećuje realni sektor, te ograničiti tekuću i intenzivirati javnu investicionu potrošnju. Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na 1) smanjenje poreskog opterećenja rada u oba entiteta; 2) uspostavljanje optimalnog sistema javne administracije; 3) smanjenje izdataka za plate i druge tekuće javne troškove; 4) unaprjeđenje mehanizama za internu finansijsku kontrolu i budžetiranje; 5) intenziviranje javnih investicija u infrastrukturne projekte; 6) unaprjeđenje korporativnog upravljanja i nadzora nad javnim preduzećima.

Poslovna klima i konkurentnost

Potrebno je što prije provesti reforme koje će omogućiti dalji rast zasnovan na investicijama, te je u tom kontekstu nužno hitno ukloniti administrativne, regulatorne i tehničke prepreke domaćim i stranim investicijama. Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na 1) „one-stop shop" sistem i 2) elektronske registre u Federaciji BiH; 3) pitanja javnih preduzeća kroz restruktuiranje ili privatizaciju, te ukidanje vertikalne državne pomoći uz prodaju manjinskih udjela vlada iz oba entiteta; 4) dodatnu specijalizaciju sudskog osoblja za privredne i finansijske sporove; 5) javno-privatno partnerstvo; 6) pravni okvir o multilateralnoj kompenzaciji i cesijama; 7) ukidanje određenih parafiskalnih nameta, te uspostavljanje i objavljivanje registara parafiskalnih nameta; i 8) stabilnost finansijskog sektora.

Tržište rada

Recentne politike zapošljavanja, koje su obilježili programi sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja, nisu dugoročno rješenje problema strukturne nezaposlenosti. Potrebno je unaprijediti konkurentnost radnospobnog stanovništva - staviti nezaposlene u „prvi plan". Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na 1) unaprjeđenje aktivnih politika zapošljavanja; 2) kombinovanje obuka sa aktivnim mjerama zapošljavanja; 3) jačanje funkcija zavoda za zapošljavanje; 4) sufinansiranje prekvalifikacija u sektorima gdje je evidentna značajna neusklađenost između ponude i potražnje za određenim vještinama.

Reforma socijalne zaštite i penzija

Nivo potrošnje u Bosni i Hercegovini na novčane naknade kroz programe socijalne zaštite koji nisu bazirani na doprinosima je fiskalno neodrživ. Najznačajniji izazovi u ovoj oblasti ostaju pravednije ciljanje socijalne pomoći i prevencija zloupotrebe socijalnih programa. Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na kreiranje centralizovane baze podataka svih svih korisnika socijalnih davanja i poboljšanje ciljanja programa socijalne zaštite.

Reforma javne uprave

U cilju osiguranja socio-ekonomskog razvoja i fiskalne održivosti potrebno je provoditi reformu javne uprave u tijesnoj vezi sa drugim mjerama iz drugih reformskih oblasti. Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na 1) novu strategiju reforme javne uprave; 2) nove i poboljšane strategije za upravljanje javnim finansijama; 3) osigurati pravično i nepristrasno zapošljavanje državnih službenika; 4) programe obuke i specijalizacije, te 5) transparentnije i efikasnije javne nabavke.

Obrazovanje

Obrazovanje je suštinski važan segment društva i jedan od najbitnijih generatora ekonomskog razvoja, te njegova reforma zahtjeva holistički pristup. Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na 1) koordinaciju i sinhronizovanje svih sudionika obrazovnih procesa; 2) razvijanje nastavnih planova, te studijskih smjerova i programa u saradnji sa poslovnom zajednicom; 3) kompetencije nastavnika i uvođenje obaveze formalnog kontinuiranog (cjeloživotnog) stručnog usavršavanja; 4) poboljšanje kvalitete inicijalnog obrazovanja nastavnog osoblja; 5) povećanje finansijske podrške u naučnim i istraživačkim djelatnostima; 6) procjena učinka , te interna i eksterna kontrola kvalitete rada u obrazovnim institucijama; 7) depolitiziranje obrazovanja.

Sveobuhvatna reforma zdravstvenog sektora

Potrebno je prevazići najznačajnije izazove u zdravstvu, a koji su direktno vezani za rješenje i prevenciju dugovanja javnog zdravstvenog sektora, reorganizaciju i unapređenje usluga, te uspostavu efikasnog sistema nabavke lijekova. Mjere identifikovane u ovoj oblasti su fokusirane na 1) provođenje revizija učinka zdravstvenih usluga; 2) provođenje analize dugovanja zdravstvenog sektora; 3) uvođenje trezorskog sistema poslovanja; 4) normiranje mreže zdravstvenih ustanova; 5) rješavanje problema osoba koje nisu pokrivene zdravstvenim osiguranjem; 6) definisanje esencijalne list lijekova na državnom nivou, uz primjeni međunarodnog nezaštićenog imenovanja lijekova (INN – International Nonproprietary Names); 7) jačanje kapaciteta Agencije za lijekove i medicinska sredstva BiH; 8) uvođenje i primjenu principa racionalne farmakoterapije.

UVOD

Centar za politike i upravljanje u saradnji sa U.G. Zašto ne objavljuje ovu analizu u cilju prezentiranja najznačajnijih izazova bh. društva u kontekstu opštih izbora 2018. godine. Analiza daje pregled mjera koje je potrebno provesti u skorijoj budućnosti, kako bi se unaprijedilo provođenje reformi od opšte koristi. Mjere su identifikovane intervjuisanjem 30 organizacija i pojedinaca iz civilnog sektora, strukovne i poslovne zajednice u periodu od februara do maja 2018. godine. Intervjui su bili sprovođeni sa fokusom na prioritetne oblasti iz Reformske agende u BiH.

1. Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost,
2. Poslovna klima i konkurentnost,
3. Tržište rada,
4. Reforma socijalne zaštite i penzija,
5. Reforma javne uprave,
6. Vladavina prava i dobro upravljanje, te
7. cjelinu u kojoj su ispitanici po potrebi mogli obrazložiti druge reformske prioritete.

Na osnovu analize Reformske agende 2015 – 2018, i pratećih akcionih planova Vijeća ministara i entitetskih vlada, identificirane su mjere koje nisu u potpunosti provedene. Od ispitanika smo zatražili procjenu kvaliteta formulacije mjera, nivo provođenja mjera, te značaj mjera i ocekivane efekte na socio-ekonomski razvoj. Dodatno, pozvali smo ispitanike da daju dodatne preporuke ostale oblasti koje smatraju ključnim za razvoj zemlje.

Nakon konsultacija provedenih na sastancima sa predstavnicima međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, finalni set mjera je zajednički usaglašen sa zainteresiranim predstavnicima civilne, strukovne i poslovne zajednice. U tekstu koji slijedi predstavljeni su nalazi istraživanja i zaključci sa sasatnka održanog 16. maja 2018. godine.

VLADAVINA PRAVA
I DOBRO UPRAVLJANJE

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanih mjera u oblasti Vladavina prava i dobro upravljanje je izuzetno nizak, sa 7% pozitivnih ocjena implementacije mjera iz ove oblasti (oblast je sadržavala 12 mjera, a svaku je ocijenilo 12 ispitanika - od ukupno 144 ocjena, 1 je potpuno, a 9 djelimično pozitivnih, te 48 potpuno i 42 djelimično negativnih, dok za 44 nije dat stav). Istovremeno, 82% odgovora ukazuje na to da ova oblast treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu. od 144 ocjena svih mjera, za 118 je dato pozitivno mišljenje , za 0 negativno, dok za 26 nije dat stav).

Vladavina prava je oblast koja je prolazila brojne reformske zahvate kroz programe i projekte finansijske i tehničke podrške međunarodne zajednice. Ipak, povjerenje građana u rad pravosudnih institucija nije na visokom nivou, prema podacima dostupnim u izvještaju monitoringa javne administracije međunarodne agencije SIGMA, samo 23% građana ima povjerenje u sudove, 22% u revizorske institucije, a tek 16% u parlamente[1].

Vladavina prava i dobro upravljanje su neophodni preduslovi za ekonomski razvoj i važan faktor za održiv rast, odnosno pravednu distribuciju njegovih koristi i kreiranje jednakih prilika za investitore. Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Usvojiti četverogodišnju državnu strategiju, te usvojiti i dosljedno implementirati akcioni plan reforme sektora pravde.

- Povećati integritet institucija pravosudnog sistema kroz 1) uvođenje zakonske obaveze za izradu planova integriteta u svim javnim institucijama, te 2) izradu i provođenje planova integriteta u svim institucijama, uključujući i javna preduzeća, prema smjernicama i pravilima za izradu i provođenje planova integriteta koje su donijeli Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTV) i Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK). Navedeno također treba biti primijenjeno na sve javne institucije, uključujući javne kompanije.

- Unaprijediti pravni okvir na državnom i entitetskom nivou kojim se reguliše oduzimanje nelegalno stečene imovine, uključujući poboljšanje procedure prodaje zaplijenjene imovine, te operacionalizacija Modula za evidentiranje oduzete imovinske koristi VSTV-a.

- Usvojiti četverogodišnju državnu strategiju za borbu protiv korupcije i prateći akcioni plan za provedbu, te usvojiti i uskladiti entitetske i kantonalne strategije za borbu protiv korupcije i prateće akcione planove.

- Koordinacija projekata tehničke i finansijske pomoćiu cilju efikasnijeg planiranja i sprovođenja reformskih aktivnosti.

1 Monitoring izvještaj za Bosnu i Hercegovinu, 2017, OECD-SIGMA, Str. 51, Dostupno na: http://parco.gov.ba/wp-content/uploads/2018/02/Monitoring-Report-2017-Bosnia-and-Herzegovina_BHS.docx [Posljednji put psrisupljeno: 22. juna 2018.]

JAVNE FINANSIJE, OPOREZIVANJE, I FISKALNA ODRŽIVOST

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanih mjera u oblasti Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost je izuzetno nizak, sa 15% pozitivnih ocjena implementacije mjera iz ove oblasti (oblast je sadržavala 12 mjera, a svaku je ocijenilo 13 ispitanika - od ukupno 156 ocjena, 10 je potpuno, a 14 djelimično pozitivnih, te 44 potpuno i 26 djelimično negativnih, dok za 62 nije dat stav). Istovremeno, 64% odgovora ukazuje na to da ova oblast treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 156 ocjena svih mjera, za 100 je dato pozitivno mišljenje , za 32 negativno, dok za 24 nije dat stav).

Kako bi se potakao rast nužno je hitno smanjiti poreski teret koji opterećuje realni sektor, te ograničiti tekuću i intenzivirati javnu investicionu potrošnju. Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Izmijeniti zakone o doprinosima i porezu na dohodak, u cilju smanjenja poreskog opterećenja rada u oba entiteta, te iste donijeti u konsultaciji sa socijalnim partnerima. Suzdržati se od uvođenja administrativno kompleksnijeg sistema za naplatu poreza na dohodak, već pri proširenju poreske baze kroz izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak zadržati jedinstvenu stopu poreza na dohodak.
- Uspostaviti optimalan sistem javne administracije, vremenski i cjenovno efikasniji i prikladniji realnim potrebama za pružanje kvaltetnih javnih usluga kroz smanjenje broja i omogućavanje premještaja državnih službenika između različitih nivoa vlasti.
- Uspostaviti sistem za određivanja plata u javnoj administraciji na osnovu vrijednosti na nivou BiH, i u RS, te smanjenje izdataka za plate i druge tekuće troškove u FBiH.
- Unaprijediti mehanizme za internu finansijsku kontrolu i budžetiranje, te ojačati nadzor javne potrošnje kroz: unaprjeđenje kontrole i nadzora potrošnje vanbudžetskih fondova i javnih preduzeća u FBiH i donošenje i implementaciju Strategije javne unutrašnje kontrole RS.
- Intenzivirati javne investicije u infrastrukturne projekte u oba entiteta prevazilaženjem dosadašnjih prepreka za njihovu implementaciju kroz:

    - Transparentnije i efikasnije provođenje javnih nabavki (tenderskih procedura),
    - Poboljšanje pripremnih istraživanja i izrade projektne dokumentacije,
    - Poboljšanje saradnje institucija nadležnih za izdavanje potrebnih dozvola,
    - Poboljšanje nadzora izvođenja projekata.

- Unaprijediti korporativno upravljanje i nadzor nad javnim preduzećima na svim nivoima vlasti u skladu sa OECD-ovim principima.
- Donijeti i implementirati zakone o uvezivanju nedostajućeg radnog staža u oba entiteta koji će omogućiti gašenje neperspektivnih preduzeća i restruktuiranje perspektivnih, te penzionisanje oštećenim radnicima.

POSLOVNA KLIMA I KONKURENTNOST

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanih mjera u oblasti Poslovna klima i konkurentnost je izuzetno nizak, sa 10% pozitivnih ocjena implementacije mjera iz ove oblasti (oblast je sadržavala 15 mjera, a svaku je ocijenilo 15 ispitanika - od ukupno 225 ocjena, 5 je potpuno, a 18 djelimično pozitivnih, te 67 potpuno i 46 djelimično negativnih, dok za 89 nije dat stav). Istovremeno, 71% odgovora ukazuje na to da ova oblast treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 225 ocjena svih mjera, za 160 je dato pozitivno mišljenje , za 11 negativno, dok za 54 nije dat stav).

Potrebno je što prije provesti reforme koje će omogućiti dalji rast zasnovan na investicijama, te je u tom kontekstu nužno hitno ukloniti administrativne, regulatorne i tehničke prepreke domaćim i stranim investicijama. Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Uvesti "one-stop" shop sistem u FBiH koji će omogućiti jednostavniju registraciju poslovnih subjekata i dobijanje dokumentacije potrebne za početak poslovanja.
- Kreirati, objaviti i uvezati elektronske registre u FBiH (registar obrta, registar poslovnih subjekata, registar javnih preduzeća, registar poljoprivrednih gazdinstava, registar boniteta privrednih društava, registar finansijskih izvještaja, registar računa poslovnih subjekata, registar apartmana) po uzoru na APIF RS. Dodatno, standardizovati i harmonizovati procedure u cilju ubrzanja izdavanja građevinske dozvole i dozvole za priključenje na elektrodistributivnu mrežu, te uvesti sistem za elektronsko podnošenje zahjteva za građenje u oba entiteta.
- Riješiti pitanja javnih preduzeća kroz: 1) restruktuiranje i/ili privatizaciju preduzeća u većinskom javnom vlasništvu u oba entiteta (sprovedba dubinskih analiza stanja javnih preduzeća na osnovu kojih se treba donijeti odluka o budućnosti preduzeća), 2) ukidanje vertikalne državne pomoći u Republici Srpskoj, 3) prodajom manjinskih udjela u vlasništvu Vlade FBiH.
- Ojačati privredne odjele sudova u FBiH, te dodatno specijalizovati osoblje za privredne i finansijske sporove u oba entiteta.
- Otvoriti alternativne izvore finansiranja kroz javno-privatno partnerstvo u FBiH. Tome može doprinijeti donošenje Zakona o javno-privatnom partnerstvu, te izmjene Zakona o koncesijama u FBiH.
- Usvojiti pravni okvir o multilateralnoj kompenzaciji i cesijama u FBiH. Uspostaviti jedinstveni oficijelni, institucionalno podržan sistem za multilateralnu kompenzaciju.
- Sprovesti analizu opravdanosti i ukidanje određenih parafiskalnih nameta, te u RS uspostaviti Registar parafiskalnih nameta (kroz Zakon o poreskom sistemu). Uvesti odredbu kojom se jasno beženaknade sa konkretnom javnom uslugom koja mora biti pružene od strane institucije koja naplaćuje naknadu.
- Osiguranje stabilnosti finansijskog sektora kroz donošenje Zakona o Agenciji za osiguranje depozita (donošenja Zakona o osiguranju depozita u bankama Bosne i Hercegovine).

TRŽIŠTE RADA

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanih mjera u oblasti Tržište rada je izuzetno nizak, sa 6% pozitivnih ocjena implementacije mjera iz ove oblasti (oblast je sadržavala 7 mjera, a svaku je ocijenilo 14 ispitanika - od ukupno 98 ocjena, 0 je potpuno, a 6 djelimično pozitivnih, te 37 potpuno i 25 djelimično negativnih, dok za 30 nije dat stav). Istovremeno, 68% odgovora ukazuje na to da ova oblast treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 98 ocjena svih mjera, za 67 je dato pozitivno mišljenje , za 5 negativno, dok za 26 nije dat stav).

Recentne politike zapošljavanja, koje su obilježili programi sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja, nisu dugoročno rješenje problema strukturne nezaposlenosti. Potrebno je unaprijediti konkurentnost radnospobnog stanovništva - staviti nezaposlene u „prvi plan". Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Unaprijediti aktivne politike zapošljavanja kroz donošenje novih programa za jačanje konkurentnosti, te uspostavljanje adekvatnog sistema praćenja i evaluacije njihovih učinaka. Aktivne politike bi trebale biti "personalizovane", i trebale bi biti dio vođenog zapošljavanja.

- Intenzivirati mjere obuke, ili kombinovane mjere obuke i zapošljavanja.

- Jačati posredničku i savjetodavnu funkciju zavoda za zapošljavanje (prevashodno profiliranje i karijerno vođenje).

- Djelovati korektivno sufinansiranjem prekvalifikacija za deficitarna zanimanja, u sektorima gdje je evidentna značajna neusklađenost između ponude i potražnje za određenim vještinama.

REFORMA SOCIJALNE ZAŠTITE

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanih mjera u oblasti Reforma socijalne zaštite i penzija je izuzetno nizak, sa 21% pozitivnih ocjena implementacije mjera iz ove oblasti (oblast je sadržavala 4 mjere, a svaku je ocijenilo 6 ispitanika - od 24 ocjena, 1 je potpuno, a 4 djelimično pozitivnih, te 13 potpuno i 1 djelimično negativnih, dok za 5 nije dat stav). Istovremeno, 83% odgovora ukazuje na to da ova oblast treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 24 ocjena svih mjera, za 20 je dato pozitivno mišljenje , za 2 negativno, dok za 2 nije dat stav).

Nivo potrošnje u Bosni i Hercegovini na novčane naknade kroz programe socijalne zaštite koji nisu bazirani na doprinosima je fiskalno neodrživ [2]. Usprkos znatnim fiskalnim izdvajanjima, siromašni dio stanovništva je njima vrlo slabo pokriven, jer samo 18% rashoda na ove vrste beneficija odlazi osobama koje su u najugroženijoj petini bh. populacije. Najznačajniji izazovi u ovoj oblasti ostaju pravednije ciljanje socijalne pomoći i prevencija zloupotrebe socijalnih programa. Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Uspostaviti centraliziranu bazu podataka svih korisnika socijalnih davanja u oba entiteta i registre vojnih veterana i drugih ratnih kategorija, u cilju reduciranja prostora za zloupotrebu i adekvatniju pomoć za najugroženije.

- Poboljšati ciljanje programa socijalne zaštite uvođenjem uslova za primanje svih oblika pomoći i naknada - uvođenjem sistema koji bi pokrivao određeni nivo potreba različitih socijalnih kategorija i bio uslovljen imovinskim položajem, odnosno dohotkom primaoca.

2 Svjetska Banka, str. 1, dostupno na: http://siteresources.worldbank.org/INTBOSNIAHERZ/Resources/SPN2009bos.pdf [Posljednji put posjećeno: 22. juna 2018.]

REFORMA JAVNE UPRAVE

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanih mjera u oblasti Refroma javne uprave je najniži, sa 0% pozitivnih ocjena implementacije mjera iz ove oblasti (oblast je sadržavala 5 mjera, a svaku je ocijenilo 6 ispitanika - od 30 ocjena, 0 je potpuno, a 0 djelimično pozitivnih, te 15 potpuno i 7 djelimično negativnih, dok za 8 nije dat stav). Istovremeno, 87% odgovora ukazuje na to da ova oblast treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 30 ocjena svih mjera, za 26 je dato pozitivno mišljenje , za 1 negativno, dok za 3 nije dat stav).

U cilju osiguranja socio-ekonomskog razvoja i fiskalne održivosti potrebno je provoditi reformu javne uprave u tijesnoj vezi sa drugim mjerama iz drugih reformskih oblasti. Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Kreirati i provesti novu Strategiju reforme javne uprave i prateći akcioni plan.

- Pridržavati se okvira definisanih u Strategiji reforme upravljanja javnim financijama u FBiH 2017-2020, te usvojiti i provoditi Strategiju u Republici Srpskoj.

- Intenzivirati programe obuka i specijalizacije osoblja u institucijama nadležnim za planiranje javne potrošnje, internu reviziju i finansijsku kontrolu na svim nivoima vlasti. [3]

- Osigurati zapošljavanje isključivo najbolje rangiranih kandidata pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika na svim nivoima vlasti kroz:

    1. donošenje uredbe o postupku prijema u radni odnos u javnoj službi, koje na principima transparetnosti i meritornosti trebaju regulisati postupak zapošljavanja u svim subjektima javnog sektora,
    2. određivanje kriterijuma kvalifikovanosti i testove kompetentnosti pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika,
    3. ukidanje diskrecionog prava rukovodioca (da odabere bilo kojeg kandidata sa liste, bez obzira na rang) pri zapošljavanju kandidata.

- Usvojiti i implementirati pravni okvir za transparentnije i efikasnije provođenje javnih nabavki. Uvesti i sprovoditi strožije kazne i disciplinske mjera za odgovorna lica, kako bi se uspostavio sistem odgovornosti za provedbu tenderskih procedura.

3 Praćenje reforme javne uprave, Transparency International, dostupno na: https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2018/05/Pracenje-reforme-javne-uprave-u-BiH_JF.pdf [posljednji put pristupljeno: 28. juni 2018.]

OBRAZOVANJE

Reforma obrazovanja nije bila značajna tema u Reformskoj agendi 2015 – 2018. Istovremeno, svi ispitanici su identifikovali reformu obrazovanja kao prioritetno područije ključno za socio-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine. Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtane mjere „Prilagođavanje obrazovnog sistema tržištu rada" u oblasti Tržište rada je izuzetno nizak, sa 0% pozitivnih ocjena implementacije ove mjere (mjeru je ocijenilo 14 ispitanika - ni jedan potpuno ili djelimično pozitivan, te 8 potpuno i 4 djelimično negativnih, dok 2 nije dalo stav). Istovremeno, 79% odgovora ukazuje na to da ova mjera treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 14 ocjena mjere, 11 je dalo pozitivno mišljenje , nije bilo negativnih, dok 3 nije dalo stav).

Obrazovanje je suštinski važan segment društva i jedan od najbitnijih generatora ekonomskog razvoja, te njegova reforma zahtjeva hoslitički pristup. Mjere[4] koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Koordinisati i sinhronizovati sve sudionike obrazovnih procesa, te institucije izvršne i zakonodavne vlasti i poslovnu zajednicu u donošenju jedinstvene, usaglašene i strateške obrazovne politike na najvišem nivou.

- Razvijati nastavne planove, te studijske smjerove i programe u saradnji sa poslovnom zajednicom i u skladu sa društvenim potrebama.

- Razvijati kompetencije nastavnika i uvesti obavezu formalnog kontinuiranog (cjeloživotnog) stručnog usavršavanja nastavnog osoblja, kao i provjere i mjerenja profesionalnog napretka.

- Poboljšati kvalitet inicijalnog obrazovanja nastavnog osoblja kroz 1) unificiranje nastavničkih smjerova na specijalističkim MA stidijima , 2) korigovanje upisnih politika i selekcijskih procedura, 3) povećanje praktičnog aspekta pedagoškog obrazovanja.

- Povećati finansijsku podršku naučnoj i istraživačkoj djelatnosti, kao i mobilnosti nastavnika i učenika/studenata.

- Autonomija univerziteta mora biti praćena javnom kontrolom kvaliteta rada. Nužno je uvesti jasne standarde kvalieteta za akreditaciju obrazovnih ustanova na svim nivoima obrazovanja, te provedba kontrole učinka obrazovanja i poštovanja standarda kroz uspostavu i razvoj interne i eksterne kontrole kvaliteta. Istovremeno, potrebno je pokrenuti javnu debatu o modelima finansiranja visokog obrazovanja.

- Depolitizovati obrazovanje.

4 Mjere koje su identificirane u ovoj oblasti su identificirane na naučno-stručnoj konferenciji "Obrazovanje na marginama Reformske agende", kada je usvojena zajednička Deklaracija o obrazovanju. Iste su podržane od strane učesnika sastanka predstavnika organizacija civilnog društva, strukovne i poslovne zajednice.

SVEOBUHVATNA REFORMA ZDRAVSTVENOG SEKTORA

Stepen zadovoljstva provođenjem zacrtanog seta mjera „Sveobuhvatna reforma zdravstvenog sektora“ u oblasti Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost je nizak, sa 15% pozitivnih ocjena implementacije ovog seta mjera (set mjera je ocijenilo 13 ispitanika - 2 potpuno i ni jedan djelimično pozitivan, te 2 potpuno i 3 djelimično negativnih, dok 6 nije dalo stav). Istovremeno, 69% odgovora ukazuje na to da ova mjera treba ostati prioritet i u idućem mandatnom periodu (od 13 ocjena mjere, 9 je dalo pozitivno mišljenje , 1 negativno, dok 3 nije dalo stav).

Potrebno je prevazići najznačajnije izazovi u zdravstvu, a koji su direktno vezani za rješenje i prevenciju dugovanja javnog zdravstvenog sektora, reorganizaciju i unapređenje usluga, te uspostavu efikasnog sistema nabavke lijekova. Potrebno je iznaći rješenje problema velikog broja osoba bez osnovnog zdravstvenog osiguranja. Mjere koje su identifikovane i usaglašene u ovoj oblasti su:

- Provoditi revizije učinka zdravstvenih usluga u oba entiteta, te normirati uspjeh i licenciranje ustanova.
- Provesti analizu dugovanja zdravstvenog sektora u oba entiteta,
- Uvesti trezorski sistem poslovanja u sektoru,
- Smanjiti broj nemedicinskog osoblja u oba entiteta kroz optimizaciju osoblja zaposlenog u sektoru,
- Normirati mrežu zdravstvenih ustanova u oba entiteta,
- Rješiti problem osoba koji nisu pokriveni zdravstvenim osiguranjem u oba entiteta (prema podacima 450.000 građana BiH nema zdravstveno osiguranje[5]) u smislu stvaranja osnovnog paketa zdravstvene zaštite za sve građane BiH, te iznalaženje modela za finansiranje kroz oporezivanje potrošnje.
- Definisati esencijalnu listu lijekova na državnom nivou, uz primjenu međunarodnog nezaštićenog imenovanja lijekova (INN - International Nonproprietary Names[6]). Konzumentima omogućiti da bez naknade koriste konkretan lijek koji je u procesu nabavke izlistan kao najpovoljniji, ili uz nadoplatu razlike u cijeni dobiti specifičan lijek željenog proizvođača.
- Jačanje kapaciteta Agencija za lijekove i medicinska sredstva BiH.
- Uvođenje principa racionalne farmakoterapije u cilju poboljšanja njene kvalitete, te smanjenja troškova poslovanja i povećanja nadzora nad cijenama lijekova.

5 Analiza broja zdravstveno osiguranih i neosiguranih stanovnika BiH, Inicijativa i civilna akcija (ICVA)

6 Priručnik za INN, WHO, 1997, dostupno na: http://www.who.int/medicines/services/inn/innquidance/en/[Posljednji put pristupljeno: 24. juna 2018.]

CPU
Centar za politike i upravljanje
Centre for Policy and Governance

ZaštoNe?

Ovu publikaciju izradio je Centar za politike i upravljanje u saradnji sa UG Zašto Ne, u sklopu projekta "Promovisanje odgovornih ekonomskih politika", podržanog od strane Centre for International Private Enterprise (CIPE). Stavovi iskazani u ovom dokumentu, ne moraju nužno odražavati stavove Center for International Private Enterprise.

CIPE